

Deel twee Rolducse IJSTIJDEN

VERVOLG (Continuatio) jaren dertig: 1936-1940

‘Sunt pueri pueri...’

Jaarboek 1937

Kroniek 1936-1937

De verfraaiing en versterking van de Rolducse gebouwen; de steeds bozere buitenwereld, waarin vooral aan de oostkant van de Nederlands-Duitse grens steeds hardere anti-katholieke maatregelen genomen worden; daarbij een gure winter: het schooljaar 1936/1937 is geen prettig jaar geweest.

Het begint met een grote restauratie op de grote cour. Daar wordt het oude bordes afgebroken en door een nieuwe opbouw vervangen. Kosten noch moeiten worden gespaard, al is de Kroniek natuurlijk niet de plek om opening van zaken te geven in het project. Het doel is in elk geval een belangrijk stukje van Rolduc, rechtstreeks afkomstig uit het Rijke Roomse leven terug in beeld te brengen. Boven de hoofddeur, die vanuit het gebouw uitkomt midden op het bordes, is de hardstenen omlijsting vernieuwd met een groot Christus-monogram in goudverf opnieuw

aangebracht. Bedoeld is hier het bekende symbool, samengesteld uit een grote letter P met midden daar de stengel van de P een X. En als we dat in het Griekse alfabet overzetten dan hebben we het over een Chi (X) en een Rho (P), de beide beginkapitalen van de naam Christus (de Gezalfde). Er wordt een nieuwe, elektrische klok aangebracht in het timpanon boven de bordesdeur, omdat de oude reeds lang de geest had gegeven. En wat vinden de leerlingen, de Rolducse rakkers van die dagen, van al dat moois? Ze hebben er weinig respect voor. Dat blijkt uit een merkwaardige, raadselachtige zin na de opsomming van alle verfraaiingen: “De leerlingen schijnen in den beginne een ongewone belangstelling te hebben gehad voor de nieuwe klok, die (verwijst naar ‘belangstelling’) ze vaak op min(scilicet: minder) harmonische wijze bij het slaan van de klok aan de dag legden, sunt pueri pueri.” Waar dit op zou kunnen slaan is te vinden in een van de anekdotes uit het boekje “Stroop in de gordijnen” (april 2012) , een verzameling grollen grappen en pesterijen van leerlingen richting leraren. Daarin staat op bladzijde 11 het verhaal van Pietje Op de Camp uit Stein, die op het dak boven de klok klom en met behulp van een touwtje de klok dertien slagen zou kunnen laten slaan, als het er eigenlijk twaalf moesten zijn. Dit past precies bij de schimmige delictomschrijving van de chroniqueur uit de jaren dertig. Merkwaardig is wel, dat genoemde Pietje in de jaren zestig op Rolduc rondrende als een van mijn

klasgenoten. Of de stunt van Pietje is na-apen na vele jaren of de oude truc heeft een nieuwe versie gekregen als anachronisme.

Een heel oude foto met zicht op het bordes met de oude klok, twintig over drie in de middag; de foto moet van voor april 1868 zijn want directeur A. Jansen staat er nog centraal op; helemaal links beneden de priester dat is F. Ramakers de biechtvader van Lodewijk van Deyszel, en de staande priester 5 jongens naar rechts dat is Eduard van Boom die in 1874 pastoor wordt te Posterholt. Van Boom is best belangrijk omdat hij als hobby fotograferen had en van hem is bewaard een album met foto's van rond 1872. Zie de website www.rolduc.org bij het tabje -gebouw-.

Vergelijk de klok met omliggende ornamenten met de vorige foto dan zie je dat er niet veel is veranderd.

Hoe dan ook: de kroniekschrijver van 1936 was er helemaal niet blij mee, maar wist zijn woede te camoufleren in opgeblazen taalgebruik (“schijnen in den beginne”) en lucht te geven in het ergste verwijt, dat je als leerling van de kant van een ‘heer’ kon treffen: “sunt pueri pueri”. Dat betekent: ‘Jongetjes (kinderen) zijn nu eenmaal jongetjes (kinderen)’. “Hoe vreselijk kinderachtig en echt niet leuk!”, zou je dat kunnen vertalen en dan blijft de tweede helft van die Latijnse kreet nog achterwege: pueri tractant puerilia. “En kinderen doen nu eenmaal kinderachtige dingen”. Zelfs in mijn tijd was dat nog een krachtig verwijt: “Kinderachtig, hoor.”

Op basis van de lange en kromme volzin over de ongewone belangstelling van de leerlingen, hierboven aangehaald en geanalyseerd, durf ik de stelling aan dat dr. Rudolf Huysmans, theoloog en filosofendocent, de auteur is van de kroniek in het jaarboek 1937. Zijn dedain voor niet-filosofen, zijn niet zo beste taalbeheersing en het gebruik van Latijnse kreten wijst op een theoloog. Zijn collega kroniekschrijver, de heer J. Metzmakers was neerlandicus, leraar Nederlands op Rolduc van 1914 tot 1944, het jaar van zijn overlijden en zijn begrafenis op het Rolducse kerkhofje. Hij zou heel andere zinnen maken, beter formuleren zagezegd. Op donderdag 16 juli 1936, aldus een korte notitie in de kroniek, wordt bekend dat “den weleerw. Heer Eug. Senden, priester uit het Groot-Seminarie,” het lerarenkorps komt versterken. Senden, later veel beter bekend als de Maraboe vanwege zijn enigszins gebogen gang, was in de hogere jaren van het gym mijn leraar Latijn en daarnaast ook mijn biechtvader en mentor. Eind jaren zestig. Hij verliet Rolduc in 1969 en overleed tien jaar later al in Heerlen. Onderaan de toren van de St. Laurentiuskerk in Voerendaal is zijn graf.

Op 17 juli 1936 breekt in Spanje de burgeroorlog uit met een verklaring van een groep generaals o.l.v Franco. Op 20 juli al slaat de hevige schrik toe in de Rolducse Kroniek. “Wat zal er worden van dat eens zo echt Katholiek land?”, luidt de bange verzuchting. Er klinkt ook angst door voor het ‘bolchewisme’ (sic). Nu

kunnen wij de vraag beantwoorden: van 1939 tot 1975, 36 jaar lang staat Franco aan het hoofd van een rechtse dictatuur in Spanje en daarna mag de kleinzoon van de verdreven koning de troon bestijgen. Dit alles ten koste van veel dodelijke slachtoffers. Veel tijd om bang te zijn om het Katholieke Spanje heeft Rolduc niet. In eigen huis ligt de Sociale Week opnieuw onder vuur van een brutale en beledigende NSB-er, die zich met het lezingenprogramma en de sprekers wil bemoeien via het verspreiden van een infaam vlugschrift. Als de troebelen zo dichtbij komen, is er in vrome ogen maar één oplossing: op verzoek van de bisschop is er op 6 september een aanbidding van het Allerheiligste “om Gods genaden voor Limburg af te smeeën in deze moeilijke tijden, nu () de verwezenlijking van gevaarlijke uitheemsche theorieën wordt nagestreefd.”

Mgr. Lemmens wijdt op 4 oktober de Lourdesgrot in het bosquet in en spreekt de jongens toe op de cour om hen een mooie vrije dag te beloven.

Op 13 oktober overlijdt in het Kerkraadse ziekenhuis oud-leerling Frans Beckers uit Waubach. Hij kwam als jongetje in september 1934 op Rolduc, werd in januari '35 ziek en stierf na een lang gevecht tegen tbc. Zijn In Memoriam in dit jaarboek doet nauwkeurig verslag van het lijden van Frans en hoe hij en zijn omgeving daarmee omging. Werkelijk

hartverscheurend! “Overleden op roerende en troostende wijze,” schrijft de kroniek.

“Buiten huilt de wind en slaan de regenvlagen tegen de gebouwen en de kale bomen.” Zo kondigt de kroniek een gure winter aan in de laatste week van oktober 1936. Guur ook in ander opzicht. In het buurland is er ophef ontstaan over enkele gevallen van voedselvergiftiging door vlees dat door Rolduc om niet ter beschikking was gesteld voor weeskinderen en ouden van dagen. Gelukkig wijst officieel onderzoek uit, dat er met het Rolducse vlees helemaal niets aan de hand was. Dat gold niet voor het weer, want na ettelijke dagen regen en storm, is de kou ingevallen. eind november. Alle vijvers lopen prachtig vol. “Als de vorst nu maar aanhoudt!”, hoopt de chroniqueur. Op Sinterklaasdag is er voor Rolduc een witte surprise. De abdij wordt wakker onder een mooie, witte sneeuwdeken. Dan horen we de hele maand december niets meer over stijfbevoren vijvers. De sneeuw zal de ijsgroei wel verpest hebben. De jongens moeten genoeg nemen met sneeuwbalgevechten op de cour.

Intussen raken de betrekkingen met het buurland ook in een ijskoude fase. Duitse zusters uit Herzogenrath en Merksteine, een kerkdorp van Herzogenrath, kwamen sinds jaar en dag in het najaar met emmers en manden naar tamme kastanjes en misschien ook bramen, bosbessen en paddenstoelen zoeken in Rolducs bosquet. Ze moesten daarvoor de landsgrens

passeren; hadden toestemming van de directeur van Rolduc. Maar ineens mocht het niet meer. Vanuit Berlijn werd het hun voortaan verboden de grens over te gaan om in het buitenland om niet wat extra's te gaan halen voor hun wezen en bejaarden. De kroniekschrijver uit kritiek op dit verbod, maar voorzichtig: "Men heeft blijkbaar voedsel genoeg in het groote vaderland, ook voor arme weezen en ouden van dagen!!! Dat antigodsdienstige stemming dat verbod heeft veroorzaakt, durven sommigen beweren."

De week van zondag 3 januari tot zaterdag 9 januari staat geheel in het teken van het huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernhard in Den Haag. Rolduc vlagt de hele week, maar wel met gescheurde vlaggen vanwege het stormachtige weer. Op de dag zelf schijnt de Oranjezon, maar een dag eerder moeten de klokken met hun feestelijk aankondigend gebeier nog opboksen tegen kletterende regen en gierende wind. Donderdag 7 januari is de grote dag, maar er is natuurlijk tijdens de Kerstvakantie niemand van het schoolvolk thuis. Van feest is hier geen sprake, zegt de kroniek en terugkijkend heeft zo'n opmerking voorspellende waarde gezien de perikelen en affaires op Paleis Soestdijk later in de eeuw.

De laatste week van januari 1937 volgt weer een ijstijd, maar de sterke wind gooit roet in het eten van schaatsliefhebbers. Golvend water bevriest niet snel.

Op zondag 31 januari is Limburgs gouverneur Willem van Sonsbeeck op bezoek in Rolduc. Dat betekent lekker eten, maar daarna hangt iedereen aan de radio voor de voetbalwedstrijd Holland-Duitsland in Düsseldorf. De spelers komen het veld op tussen een dubbele haag van voetbalpupillen die allemaal stram de Hitlergroet brengen. De einduitslag is 2 – 2. Heel Rolduc juicht.

Maar niet voor het weer: de maand februari brengt niets dan regen en sneeuw, dagen achter elkaar. Een van de laatste dagen is zonnig en dan is er natuurlijk congé, ter ere van het bezoek van gouverneur Van Sonsbeeck, die alweer lang vertrokken is. In de eerste week van maart valt er nog een flink pak sneeuw. Geen schaatsfeest, maar wel een sneeuwballenoorlog natuurlijk. Sneeuwvermaak is mogelijk, vermeldt de kroniek stijfjes. Half maart: meer dan 20 oud-leerlingen van Rolduc worden in Roermond priester gewijd.

En dan dit nog op 13 maart: “Sedert enkele dagen is men begonnen langs onze weide bij de vijvers een doelmatige afrastering aan te brengen; men wenscht te Rolduc meer beveiligd te zijn, ook al gaat het met kosten gepaard. Potsierlijk? Naïef? Wij hebben makkelijk praten. Wij weten wat er gebeurd is.

En toch leek de wereld toen gewoon door te draaien: in het carré zijn dankzij enkele warme lentedagen in

april bomen, struiken en planten uitgelopen. Violen en magnolia's bloeien en langs de ijzeren weg staan de oude kastanjes al in blad en bloemknop. Niks aan de hand, business as usual, maar wat doet die zwarte hakenkruisvlag op de burcht van Herzogenrath? Propaganda voor de Hitlerjugend (8 tot 12 jaar) weet de kroniek. Maar nu wapperen overal die rode hakenkruisvlaggen. Hitler is jarig, natuurlijk. Maar al dat vlagvertoon brengt grote zorgen over het lot van "onze katholieke medebroeders in het derde rijk".

Het woeste schooljaar 1936-37 eindigt in een ware RK apotheose, waarbij het slot van de roemruchte Negende van Van Beethoven in het niet valt. Dat komt vooral door het mooie weer in de lente en het begin van de zomer. Na zo'n najaar en winter met dagenlang slecht weer en storm is het op woensdag 12 mei fris en droog weer, ideaal voor de jaarlijkse pelgrimage naar het Mariakapelletje in Schaesberg. Iedereen is opgetogen en energiek op de terugweg, want er wordt in keurige afdelingen gemarcheerd op de maat van een trom. Dat moet een indrukwekkende aanblik zijn geweest voor de inwoners van Zuid-Limburgse dorpen. Want er werd ook gezongen uit de liederenbundel Cantecleer. "Luid en beschaafd", zegt de kroniek met een geheven vingertje. "Beschaafd" is natuurlijk het mooiste en het beste.

Dat was een simpel voorproefje maar op zondag 30 mei gaat Kerkrade en Rolduc helemaal los qua viering.

De grote Sacramentsprocessie van Kerkrade komt onder een stralende, strakblauwe en bloedhete hemel naar Rolduc, waar op het pas gerestaureerde bordes van de cour voor alle processiegangers en de hele bevolking van Rolduc een H. Mis wordt opgedragen. Na die mis voegt heel Rolduc zich in de processie en trekt de enorme stoet - “kleurrijk en stichtend” – richting de voornaamste kerk van Kerkrade, waar als besluit de zegen met het Allerheiligste in een monstrans wordt gegeven en heel Rolduc “Qu’ils sont aimés...”zingt. Gauw terug naar Rolduc, want om vijf uur staat de bisschop voor de deur voor een “tweede grootsche en vermoeiende plechtigheid.” Gelukkig is er in de aula een film te zien: “De Melkboer” met Harold Loyd. Een mooie filmvoorstelling zegt de kroniek, maar wie naar de korte recensie in de filmrubriek van Jaarboek 1937 kijkt, leest “humbug”, “eenige aardige vondsten”, “vele afgezaagde grollen”. Duidelijk een ‘lachfilm’, waarover smaken verschillen. Wel is er ook een bioscoopjournaal met daarin de verschrikkelijke ramp met de Duitse zeppelin “Hindenburg”, die plotseling in brand vloog bij het afmeren in New York na een lange reis vanuit Hamburg. Dat was op 6 mei, net één dag voor de tocht naar Schaesberg. Er kwamen 35 mensen bij om, van de ruim 90 passagiers en bemanningsleden.

Nog op dezelfde dag, zondag 30 mei, kwam bisschop Lemmens in het gezelschap van de president van het Groot Seminarie dr. F. Feron om Rolduc toe te wijden

aan Maria met een plechtigheid in het bosquet bij de Lourdesgrot. Deze ceremonie maakte grote indruk, evenals de gedenksteen met een tijdvers, die later bij de toegang tot de kerk werd aangebracht: “Moeder van Goddelijke genade, geef dat de aan U opgedragen zonen en kleine dienaren van Jezus de koning , deelgenoot worden aan Uw glorie.” Nauwelijks twee weken na deze toewijding, begint aan de linkerkant van de voorgevel van Rolducs gebouwen een grondige reparatie van oude mijnschade aan muren en dak. En dat is nog niet alles: de oude eiken balken die de zoldersteunen van de zogeheten abtenvleugel zijn aan de uiteinden in de muren zo rot als een mispel en moeten allemaal vervangen worden door nieuwe ijzeren balken. President en provisor moeten hun riante kamers verlaten met boeken en meubilair. Een enorme operatie. die begin augustus helemaal klaar moet zijn.

Jaarboek 1938

Kroniek 1937-1938

Knarsetandend
van Rolduc
naar Heughem

Het begin van dit kroniekjaar geeft een ellenlange catalogoog van werkzaamheden. De schoolvakantie, wanneer geen Rolduciens in de weg lopen of kattenkwaad uithalen , wordt voor de zoveelste keer een echte werkvakantie. Hoofddoel is het herstel van de voorgevel rond de ingang en de watertoren begin augustus. Op het nippertje lukt dat, meldt de kroniek op zaterdag 7 augustus.

Kennelijk is ook het voetbalveld van een nieuwe grasmat voorzien, want op 5 september “stelt het mooie najaarsweer de leerlingen in staat de voetbalsport op het mooie veld te beginnen.” Ook dit

is geen mooie zin, als U begrijpt wat ik bedoel. Op 13 september is de linkergevel, de westkant dan echt klaar.

Op 27 oktober komt het hoofdbestuur van “Voor eer en deugd” voor het laatst bij elkaar op Rolduc. De nationale organisatie gaat ter ruste. Heft zichzelf op dus. Maar de Rolducse afdeling blijft voorlopig bestaan.

In december wordt het echt winter. Het sneeuwt flink. Maar medio december zijn de eerste-trimester-composities aan de orde en daarom vliegen er nog weinig sneeuwballen heen en weer op de cour. De jaarlijkse griep lanceert haar eerste aanval. Van de ene dag op de andere liggen de ziekenkamertjes (de infirmerie, spreek uit op z'n Frans) vol, maar er is nog geen sprake van een epidemie. De eerste echte vorstnacht is die van 20 op 21 december. Het ijsvermaak komt misschien in zicht. Maar dat duurt nog tot 5 januari 1938, in de Kerstvakantie. Dan draagt het ijs prachtig, maar alleen enkele “heeren” achter gebleven op Rolduc in de schoolvakantie en wat mensen uit Kerkrade profiteren ervan. Dat duurt niet lang, zegt de kroniek, want de radio meldt regen. En inderdaad: wekenlang regent en sneeuwt het in januari, zodat zelfs het voetbalveld onderloopt en onbespeelbaar is. Op 6 februari is het weer weer gekalmeerd en gaan de voetballers het veld weer op. Weer een opmerkelijke zin.

1983 is een echt jubileumjaar voor priesters verbonden aan Rolduc of verbonden geweest. De een na de ander passeert de revue met een zilveren jubileum. Leo Linssen, op dit moment pastoor te Heugem bij Maastricht en nauwelijks enkele jaren vertrokken van Rolduc, is op 8 maart een van de vele zilveren jubilarissen. Hij was prefect op Rolduc, leraar Nederlands en ook degene, die samen met dr. Ferd Sassen, hooggeleerd docent theologie aan het Filosoficum rond 1920 begon met de uitgifte van het Rolducs jaarboek en het schrijven van de kroniek. Hoe is het verder met de Z.E.H. Leo Linssen gegaan? Oorspronkelijk afkomstig uit Grubbenvorst in het hoge noorden van Limburg voelde deze joviale geestelijke zich als een vis in het water tussen zuiderlingen, en nog wel 'Mestreechtenere' en 'die vaan Heughem'. Hij werd pastoor van de Lambertuskerk in Maastricht na drie jaar herder in Heughem te zijn geweest. Na met de grootst mogelijke tegenzin op bevel van de bisschop van Roermond uit Rolduc vertrokken te zijn. Daarna begon zijn onderwijsbloed zich te roeren en benoemde men hem tot directeur van de R.K.H.B.S. in Maastricht, het latere Hendrik van Veldeke-college. Linssen ontwikkelde zich van leraar godsdienst en kerkgeschiedenis via omscholing tot leraar Nederlands in welke functie hij vooraanstaande literatoren van zijn tijd naar Rolduc haalde voor lezingen en voordrachten. In Maastricht kwam zijn

belangstelling voor beeldende kunst bovendrijven en vroeg hij bekende kunstenaars beelden en glas-in-lood voor zijn kerken te maken. Onvermoedbaar ijverde hij ook voor de oprichting van de Jan van Eyck-academie en later de Toneelacademie. Hij kreeg de ene onderscheiding na de andere, waarvan de Zilveren Anjer van Prins Bernhard hem het liefst was. Hij werd erekanunnik in het Roermondse kapittel en droeg ook de titel monseigneur. Kunstpaus van Limburg was zijn epitheton ornans in de Limburgse pers en op 8 maart 1973 vierde hij met luister en zeer veel belangstelling zijn diamanten priesterfeest (60 jaar) op 85-jarige leeftijd. Medio februari 1975 overlijdt Leo Linssen in Maastricht op 88-jarige leeftijd. Het einde van een zeer vruchtbaar leven. Tot zover de lofprijs van de initiator van de Rolducse Jaarboeken, waaraan hij maar vijftien jaar mocht meewerken tot zijn hevige spijt.

In de periode van vrijdag 11 tot woensdag 16 maart volgt de Rolducse kroniek met ontzetting de Anschluss, eigenlijk de annexatie van Oostenrijk door het Duitse Reich. Een grote Duitse troepenmacht trekt zomaar het land binnen en zet de regering af. Een paar dagen later is de triomfantelijke intocht van Adolf Hitler in Wenen. Geen enkel Europees land reageert, ook het Italië van Mussolini niet. “Op de Burcht van Herzogenrath wappert de bloedrode vlag wegens de verovering van Oostenrijk”, besluit de kroniek.

Het schooljaar 1937-'38 gaat een beetje uit als een nachtkaars. Het begint al met het snel overlijden van de 17-jarige leerling Peter Bemelmans uit Heerlen. Deze stille, serieuze jongen met een krachtige lichaamsbouw deed in maart nog enthousiast mee aan een voetbalwedstrijd en bleef toen griepigerig in zijn bed liggen op 19 maart, St. Joep. Hij knapte maar niet op en ging voor nader onderzoek naar het ziekenhuis. Waarschijnlijk door complicaties bij zijn griepinfectie wordt Peter alsmaar zieker, waarin hij berust. Zelfs een zware operatie kan hem niet redden. Zonder veel klagen en misbaar sterft hij op 19 april al tot verbijstering en grote droefenis van iedereen die hem kende. En zo begint een ellendig voorjaar. De paasvakantie - laatste week april, eerste week van mei - verregent totaal. Rome, de Rooms- katholieke navel van de wereld, wordt door de fascistten van Mussolini helemaal vol hakenkruisvlaggen gehangen vanwege het officiële bezoek van Hitler aan de stad. Terug in Duitsland trekt Adolf Hitler veel troepen samen aan de grens met Tsjecho-Slowakije en sluit met Engeland en Frankrijk het Verdrag van München, waarbij de Europese landen akkoord gaan met de Duitse annexatie van Sudetenland in de hoop een oorlog te vermijden. In oktober 1938 trekt Hitler Sudetenland binnen en nog geen jaar daarna is Polen aan de beurt, waarmee de tweede Wereldoorlog een feit is. De 'kronikeur' hoopt dat verschillende Europese landen zich harder opstellen dan bij de inval

in Oostenrijk, maar hij is er niet gerust op. “Donkere wolken hangen over Europa”, is zijn inschatting van de situatie.

Heerlijk om dan te lezen , dat de eerste dagen van juni schitterend weer bieden en dat de verwarming eindelijk uit kan. Maar er is altijd nieuw malheur: een aardbeving om 12.20 uur, die in het hele land en vooral ook onder Rolduc voelbaar is. Op zaterdag 11 juni 1938 met en magnitude van 5.0. Episch centrum in Oost-Vlaanderen tussen Ronse en Oudenaarde, de zwaarste Belgische beving van de twintigste eeuw met 7 forse naschokken nog en veel puin. Nu betaalt zich het nijvere restauratiewerk van zoveel jaren uit. Er is geen schade aan de Rolducse gebouwen..

Maar juni zit wel vol koude of kille feesten, b.v. het Directeursfeest en de Jour des jeux op 13 en 14 juni. Daarentegen genoot de Grote Processie van Kerkrade op 19 juni van prachtig zomerweer. De hele stoet doet Rolduc weer aan en er is de gebruikelijke Mis op het bordes van de grote cour, tenminste: de kroniekschrijver heeft het over het “balcon van de groote speelplaats”.

Onder de mooie glans van plechtigheden en feesten en sportwedstrijden breekt toch de angst voor het zo nabije Duitsland baan. In Herzogenrath worden veel Duitse soldaten ingekwartierd, leest de chroniqueur

bezorgd in de krant: “die militaire beweging zien wij
liefst zoover mogelijk uit de buurt.”

Jaarboek 1939

Kroniek 1938-1939

Tussen hoop en vrees:

**Die alte Kaffeetante
op bezoek bij Adolf in
München**

De kronieken van de komende twee jaar, in het jaarboek 1939 en 1940 staan vooral in het teken van de angst voor het uitbreken van een onvermijdelijke oorlog, voorsnog alleen in Europa. En ook in Jaarboek 1940 in het teken van de inval van Duitsland in Nederland en welke gevolgen dat voor Rolduc heeft. De kroniekschrijver komt nauwelijks toe aan het normale reilen en zeilen van Rolduc als grote onderwijsinstelling, maar beschrijft vooral hoe het internaat zich staande probeert te houden in zeer ongebruikelijke omstandigheden. De internationale ontwikkelingen worden minutieus gevolgd, waarbij in het najaar van 1938 meteen opvalt dat er geen woord gespendeerd wordt aan de nacht van 9 op 10 november, de Kristallnacht. De nacht van de eerste grote aanval op de Joden in Duitsland. Synagogen

worden verwoest of in brand gestoken. Joodse winkels geplunderd en verwoest. Begraafplaatsen, ziekenhuizen, bedrijven. Particuliere huizen. 96 mensen op straat omgebracht. Politie en brandweer mochten niet in actie komen.

Het schooljaar 1938-'39 begint met een vermelding van de derde reünie van oud-leerlingen. 150 man komen opdagen in een uitstekende stemming. Opkomsten altijd rond de 200 belangstellenden, dat is ook de ervaring met reünies in de recentere jaren rond de eeuwwisseling. Maar na die feestelijke vermelding op 20 augustus 1930 gaat het een dag later onmiddellijk weer over Duitse militaire activiteiten in de buurt van Herzogenrath op de Duivelsberg en in het dal van de Worm. Gelukkig is er geen gevaar voor wandelende leerlingen: ze mogen de Duitse grens niet meer over. Half september speelt de kwestie van de Sudeten-Duitsers in de westelijke grensstreken van Tsjecho-Slowakije weer op. Neville Chamberlain, de Britse premier en door Hitler openlijk "Die alte Kaffeetante" genoemd volgens mijn eigen Rolducse geschiedenisleraar Zjuulke Schrijen in de jaren zestig, gaat naar Berchtesgaden in Zuid-Duitsland, Hitlers piratennest, om te bemiddelen. En dan volgt er een helikopter-zin in de kroniek: "Het oorlogsgevaar is ook hier (i.e. op Rolduc lcr) bij jong en oud the topic of the day."

Die Kaffetante probeert op 24 september, nu in Godesberg bij Bonn, Hitler opnieuw de annexatie van Sudetenland uit zijn kop te praten, maar weer tevergeefs. Overal in Europa wordt mobilisatie voorbereid. Nederland neemt voorlopige maatregels. Van de kant van ouders komt het eerste verzoek om leerlingen naar huis te sturen.

De Sudetenkwesie ettert door met een felle radiorede van Hitler tegen Benesj, politiek leider van Tsjecho-Slowakije. "onze angst en zorgen nemen toe", schrijft de kroniek. "6 leerlingen worden huiswaarts geroepen." Nog nooit vertoond op Rolduc! En dan : "Goddank, er komt echter ontspanning. Morgen zullen Hitler, Mussolini, Daladier en Chamberlain in München tezamen komen. Moge God den staatslieden vredesgedachten ingeven!" Daarvoor gaat Rolduc bidden. Op aanwijzen van de gezamenlijk Nederlands bisschoppen wordt in de kerk het H. Sacrament in een monstrans op het altaar neergezet en kan er gebeden worden "om de geesel des oorlogs af te wenden."

Hitler krijgt uiteindelijk zijn zin zonder oorlogshandelingen. Hij trekt uiteindelijk op zaterdag 1 oktober het Sudetenland binnen met een grote troepenmacht. De kroniek meldt deze uitkomst van alle crisisbesprekingen niet. Na het succesvol bidden voor het Allerheiligste is de opluchting bij iedereen zo groot, dat er voor een meer lokale melding ruimte is op 21 oktober. De bevordering van de Rolducse oud-

prefect Leo Linssen van pastoor van het dorp Heughem tot pastoor van de Lambertusparochie van Maastricht, de grootste parochie van Limburgs hoofdstad. Linssen maakt op vele vlakken een fantastische carrière in Maastricht. Dat is hierboven al uit de doeken gedaan.

En dan keert ook het gewone dagelijkse leven terug in het oude boshotel/school annex voormalige koorherenabdij. Het gaat gewoon weer over het weer en het ijs, toch. Het begint met bijna zomers weer op zaterdagmiddag 12 november. Zo mooi: de leerlingen genieten van een verplichte wandeling in de omgeving, maar niet naar Duitsland. Twee weken later wordt het weer “zeer slecht” genoemd, maar dan is Sint Katrien, het filosofenfeest. Dus wordt er gefeest met de Tweede Wereldoorlog bijna in zicht.

En dan komt ook de echte winter vanaf medio december. In de nacht van 18 op 19 december daalt het kwik maar liefst tot 15 graden onder nul bij een scherp snijdende Noordoostenwind. Vooral aan de oostkant van het oude complex dringt de kou binnen door alle gaten, scheuren en spleten. De verwarming loeit. Na nog een ijskoude nacht van 19 op 20 december draagt het ijs op de vijvers echt. En dan lees ik : “na het diner wordt ingepakt en dan begin de pret op de schaatsen. Dat ‘inpakken’ moet toch slaan op het aantrekken van dikke kleren tegen de ijskou. De vijvers zien er uitstekend uit. Jammer, dat er slechts weinig leerlingen in het bezit zijn van schaatsen. Op 22 december, begin van de Kerstvakantie. Op naar

een echte, witte kerst, nog snel voor de ellende van bezetting en alles wat daarbij hoort. En zo schrijft de chroniqueur dat op: “Midden door het besneeuwde landschap glijden de elektrische tramwagens ruischend naar Heerlen, van waar de treinen de Rolducse jeugd huiswaarts brengen, waar ze kunnen genieten van de huiselijke vreugde van de komende dagen.” Heerlijk, toch.

Maar op de eerste dag van het nieuwe jaar 1939 is het weer bloedige ernst. Het nieuwe jaar is niet hoopvol. De ruzies tussen de volkeren, het wantrouwen en ook de stijgende bewapening maken het oorlogsgevaar groter, aldus de kroniek. De Koningin van de Vrede wordt aangeropen om Nederland te beschermen net als in de ‘grote wereldoorlog’, die toen nog niet de eerste wereldoorlog kon heten. De kerstvakantie voorbij en daarmee ook twee weken van strenge vorst en sneeuw. Het is veel zachter weer. Schaatsen kan niet meer, maar wel bestrating leggen: van de grote poort naar de hoofdingang. Rolduc wordt moeilijk bereikbaar voor automobielen: alleen via de steile weg langs de boerderij. De eerste februaridagen brengen weer stevige vorst en de stratenmakers kunnen niet meer aan de gang. Wel de schaatsers natuurlijk, maar het ijs is te zwak en de wind is zuid. IJsvermaak maar vergeten? Toch niet want enkele dagen later, op 7 februari blijkt het ijs stevig genoeg en hoeft er niet gewandeld te worden, maar kan schaatsen ook. Op 21 februari liggen twintig jongens in bed met griep. Het is gelukkig geen gevaarlijke variant. En 62 kardinalen gaan in Rome in conclaaf om een nieuwe paus te kiezen na het overlijden van paus Pius XI op 10 februari. Na nauwelijks tien dagen zijn de prinsen

van de kerk er al uit en is er witte rook: kardinaal Pacelli, die de naam Pius XII koos, is de nieuwe paus. Klokken luiden, vlaggen wapperen, vermeldt de kroniek en het zijn natuurlijk de normale vlaggen. De jongens wordt een extra gunst verleend. Een sigaar roken of een vrije middag. En men zingt het Te Deum laudamus. Pius XII wordt de oorlogspaus en bekleedt het hoogste ambt tot ver in de jaren vijftig.

De oorlogsspanning in Europa loopt weer op eind maart met de bezetting van het Tsjechisch gebied door Duitse troepen en de teruggave door Litouwen van het Memelgebied (aan de oever van de Oostzee) aan het Duitse Rijk. De kroniek houdt het allemaal nauwkeurig bij en heeft nauwelijks oog voor gebeurtenissen in en rond Rolduc. Gelukkig is nog een verschrikkelijk onweer dat zich boven Rolduc ontlast (sic) met hagel en sneeuw en een blikseminslag op het kruis van de kerktoren met enige schade. En dan is het en april en gaan de knoppen zwellen in het carré. De magnoliabloemen staat op springen en dan wordt het toch echt lente. Maar het nieuws dat de bijzondere scholen in Duitsland zijn opgeheven en dat alle kruisbeelden uit de schoollokalen zijn verwijderd komt hard aan. “Wat zal er van het christendom bij die jeugd overblijven?” Een enorme verzuchting... Maar ellende en zorgen kunnen ook heel dichtbij komen: de Domaniale Mijnen hebben plannen om de steenkoollagen onder Rolduc te gaan aanspreken en weg te graven. De domaniale concessie staat het toe en daarmee legt de chroniqueur al meteen het hoofd in de schoot.

De bron van alle Europese angst, Herr Hitler selber, is op 11 mei 1939 in Herzogenrath op bezoek. Hij inspecteert de verdere uitbouw van de Siegfriedlinie.

Dat zijn rijen betonnen blokken vlak achter de Nederlands-Duitse grens, bedoeld om vijandelijke tanks tegen te houden, mocht het ooit zover komen, dat Duitsland wordt aangevallen. Die inspectie had de Führer zich kunnen besparen als hij geweten had dat de Amerikanen eenvoudig stalen platen over de betonblokjes van de S-linie heenlegden en zo simpel de barrière passeerden. Hitler is alweer weg, als alle jongens hun jaarlijkse bedevaart naar de Mariakapel in Schaesberg beginnen op 13 mei. Nog nooit is er zo vurig door jongeren gebeden voor het behoud van de wereldvrede.

In de regionale pers zijn er intussen verontrustende verhalen verschenen over de schade die het weggraven van steenkool pal onder Rolduc zal gaan veroorzaken. De Domaniale is bereid om in de verdiepingen onder de bisschopszaal, waar flinke scheuren in de muren te zien zijn, versterkingen aan te brengen in de vorm van zware balken van gewapend beton. Vanaf de eerste week van juli betekent dat veel lawaai en stof, zolang het werk duurt, merkt de kroniek fijntjes op. Voor de rest blijft het de laatste oorlogsvrije zomer rustig op Rolduc. Na jaren van verbouwen en opknappen en uitbouwen nu eens helemaal geen gerommel, geklop en geboor. Behalve dan toch aan de grote poort bij de hoofdingang van het huis. Die is totaal versleten na 50 jaar en wordt vervangen.

Kroniek 1939-1940

Vurig bidden om vrede

Jaarboek 1940

Een zeer spannend schooljaar, want in dit jaar barst de Tweede Wereldoorlog los. Het begin met een gevoel. “Opeens nog grotere spanning in de internationale verhoudingen”, zegt de kroniek op zaterdag 23 augustus .

Enkele dagen later op maandag 25 augustus: “Onze angst neemt toe, nu de voormobilisatie in ons land is afgekondigd”. Bisschop Lemmens verordonneert een aanbidding van enkele uren voor het op het altaar geplaatste Allerheiligste in een monstrans. Men bidt vurig om het behoud van de vrede. Op 29 augustus gaat de algemene mobilisatie in. Op paarden en transportmiddelen wordt beslag gelegd. Rolduc moet een pas aangeschafte vrachtauto afstaan.

Op vrijdag 1 september valt Duitsland Polen binnen: het feitelijke begin van de Tweede Wereldoorlog. De grootste zorg van Rolduc is of de leerlingen gegeven de omstandigheden weer naar school zullen komen in Kerkrade/Rolduc. De vakantie eindigt op 6 september. Alle ouders krijgen een brief dat de vakantie een paar dagen langer mag duren. “Dan hopen wij dat kalmte en vertrouwen zullen zijn

teruggekeerd.” Aldus de kroniekschrijver in een onbegrijpelijke het-waait-wel-over-naïviteit.

Enkele dagen later blijkt hoe serieus de dreiging is. Er worden grote vlaggen op de torens van Rolduc geplaatst. Op een stuk leien dak schildert men in olieverf twee nationale vlaggen en lampen zullen voortaan de hele nacht buiten branden, dat alles om de grens te markeren. Vervolgens begint de inrichting van ‘vluchtcellen’ (schuilkelders zouden we nu zeggen) voor het geval er bommen vallen. De oude abdij is gelukkig rijkelijk voorzien van oude kelders. Voor Klein Rolduc komt er een aparte kelder en voor de Zusters ook. De rest van de bevolking wordt in geval van nood elders ondergebracht. Onder de Watertoren, onder een speelzaal en onder de infirmerie, de ziekenboeg en onder een studiezaal. Dat zijn de voornaamste vluchtplekken.

Op 5 september gaat er opnieuw een brief naar de ouders: “Wij vertrouwen erop, dat Nederland buiten de oorlog zal blijven en wilt u uw zoon of zonen op 11 september hierheen sturen.” Vier nieuwe leerlingen zijn afgemeld en drie ouderejaars laten weten dat ze niet durven te komen. Voor de kroniekschrijver valt dat niet tegen. De gebedsdiensten voor de vrede gaan elke dag door. Op maandag 11 september is de eerste schooldag, maar de grote vlaggen wapperen niet als welkom. Het lerarenkorps moet ook een veer laten: drie leraren moeten in militair uniform opkomen:

muziek, wiskunde en gymnastiek. Er mag nog een leraar in Nijmegen gaan studeren en een invalleraar Engels houdt het voor gezien en vertrekt naar huis in Engeland.

Medio oktober komt een fikse storm over Rolduc: de pas nieuwe vlaggen gaan aan flarden en enkele bomen waaien om of verliezen dikke takken. In de Europese machtscentra loeit een andere storm.

Maar alles gaat zijn gangetje: van iedereen worden longfoto's genomen, uitslagen over het algemeen prima, twee gemobiliseerde leerlingen komen terug om hun studie weer op te nemen. Iedereen krijgt een bewijs van Nederlanderschap uitgereikt voor de zekerheid. Er komen angstige telefoontjes van ouders en vijf leerlingen worden naar huis geroepen. Er raast weer een storm half november: de vlaggen op de torens zijn niet meer om aan te zien. Een mooie oude boom op het voorplein legt het loodje precies op de plek waar eerder auto's stonden geparkeerd. Met ijzeren balken worden op kosten van het Rijk de gewelven van de crypte en de kerk versterkt. Conclusie van een een kroniekschrijvende optimist: "Toch blijft het voor de rest bedaard in ons huis."

Op donderdag 23 november probeert Koning Winter de macht te grijpen. Flinke nachtvorst en enorme sneeuwjachten. Medio december dan: de kranten schrijven al over ijsvermaak in het noorden, maar de

oprukkende kou heeft rond Rolduc nog geen zoden/schotsen aan de dijk gezet. Er is nog geen enkele van de vijf vijvers dicht en bovendien heeft iedereen bel iets anders aan zijn hoofd: de proefwerken alias composities van voor de Kerst. Dat is blokken! Dat is op 21 december voorbij en dan gaan alle leerlingen weer onmenselijk vroeg in de bittere kou op weg naar huis voor een gezellige kerst in huiselijke kring. Een griepslachtoffer moet achterblijven nog een paar dagen. Na zo'n uittocht blijven niet veel mensen achter in het enorme complex om Kerst te vieren. De annalist krijgt een weemoedige bui als hij eraan denkt hoeveel mensen op de wereld geen vredesfeest hebben en alle bemiddelingen van Paus Pius XII zijn stukgelopen. Vlak voor de jaarwisseling heeft de Kerkraadse jeugd het ijs op de Rolducse vijvers ontdekt en profiteert er ten volle van. Alle leerlingen zijn op vakantie en zullen thuis de schaatsen wel onderbinden, veronderstelt de chroniqueur. Jong Kerkrade heeft intussen het stijfgevroren rijk alleen in de echt bittere kou. Het ijs lijdt er behoorlijk van, maar na terugkomst van de Kerstvakantie gaan ook de Rolducse schaatsfans het ijs op. Het ijs wordt opgekalefaterd met een beetje water en een goede bezem en dan zijn er zelfs rond 14 januari wedstrijden mogelijk op snelheid en kunstschaatsen. "Groote belangstelling". En dan is het uit met de korte pret. Er volgen dagen van heftige sneeuwbuien, zelfs sneeuwstormen bij temperaturen

van min 13 tot min 16 volgens sommigen. Kerkrade is nauwelijks bereikbaar vanuit Rolduc en omgekeerd. Geïsoleerd en ingesneeuwd, zoals het jarenlang nooit is voorgekomen. Een echte ijstijd.

Maar de ijspret gaat door: de vijvers worden schoongeveegd en de scholen geven ijscongé, zeg maar een middag ijsvrij, de vrijdagmiddag 19 januari. Maar op de eenentwintigste januari, de zondag, sneeuwt het weer de hele dag. Schaatsen wordt binnenzitten. Auto's rijden zich vast in de sneeuw tussen Kerkrade en Rolduc en moeten losgetrokken of uitgegraven worden. En de kou duurt nog tot eind januari. Buiten is het onbarmhartig en binnen wordt het behaaglijk warm gehouden met een maximaal verbruik van steenkool. De annalist denkt aan armen en aan soldaten die buiten wacht lopen of op wacht staan.

Voor Rolduc geldt: alleen maar buiten als het echt nodig is.

Er is er aan die zich door geen enorme sneeuwhoppen laat weerhouden om in Rolduc te komen. Dat is natuurlijk bisschop Lemmens, die zijn jaarlijkse visite aan de filosofen aflegt. Op de laatste dag van de eerste maand van 1940 glibbert en schuift hij op gevaarlijke wegen. Een dag eerder maar wordt in Leeuwarden het startsein gegeven voor de zesde officiële Elfstedentocht. Een bar gebeuren bij zeer strenge vorst en met veel sneeuw op het ijs van meren, kanalen en vaarten. Op dinsdag 30 januari 1940 wint op de Bonkevaart Auke Adema na een ijskoude tocht van elf uur en dertig minuten. Bravo!

En dan ineens een regenbui op de eerste februari. Is de ban gebroken? Vertrekt de winter uit het land? Het is de hoop van velen. Een dag later begint de sneeuw her en der weg te dooien, maar het is ijdele hoop: binnen een week valt de vorst weer in en wordt er weer vrolijk geschaatst. Er zijn er ook die liever naar huis gaan voor halftrimester. De eerste weken van februari dooide het enorme sneeuwdek langzaam weg, maar de twaalfde februari valt er weer zoveel dat het landschapsplaatje er weer precies hetzelfde uitziet: een kerstlandschap. En die gevallen sneeuw maakt het extra koud: tegen de avond min zestien, terwijl elders in het land min zesentwintig wordt afgelezen.

Bij dit zinnetje hoort een diepe zucht van hoop en opluchting van de chroniqueur: “21 februari: eindelijk schijnt de winter te willen verdwijnen en treedt de dooi in.” En 23 februari is een “mooie zonnedag”, geschikt voor het inlossen van de bisschoppelijke belofte van een gunst bij Lemmens’ laatste bezoek aan de filosofie. Dat moet op een vrije wandeling op een extra vrije middag slaan. Op 6 maart was dat in ieder geval niet doorgestaan, want dan slaat het weer om in ‘guur’ met een flink pak sneeuw. Het romantische weer leidt af van de oorlogsprikelen en de algemene bezorgdheid, maar de oorlogstoestand laat zich wel degelijk voelen: Rolduc heeft een paar belangrijke weilanden op Duits gebied. Er kan vee grazen en er staan fruitbomen in het gras. Maar de Duitse weilanden zijn totaal afgesloten voor niet-Duitsers en dus onbruikbaar. Rolduc verpacht ze voorlopig voor een jaar aan een inwoner van Herzogenrath. En er zijn meer kopzorgen: de Domaniale wil de plannen voor steenkoolwinning recht onder Rolduc nu echt doorzetten. En dan een slecht voorteken. De tuinmuur langs de neutrale weg is over een lengte van vijftig meter omgevallen, omgewaaid, van ouderdom ingestort. Wie zal het zeggen? De Oostflank van de stokoude abdij heeft een flinke bres opgelopen. De Paasvacantie is voorbij. Hoeveel leerlingen zullen weer komen opdagen, nu het reizen per trein is ingeperkt voor burgers? Militairen hebben voorrang. De vakantie wordt een paar dagen verlengd i.v.m. met

vervoersproblemen. Iedereen mag nog even thuisblijven luidt de boodschap over radio en regionale kranten.

Op de avond van 15 april blijkt dat niemand is thuisgebleven (uit angst meent de chroniqueur). In Kerkrade is de staat van beleg afgekondigd, maar iets verder naar het oosten gaan alle lessen gewoon door. Zelfs het weer lacht iedereen toe: Eind april, begin mei heerst een onschuldig lentezonnetje en in die opgewekte atmosfeer krijgt Rolduc een nieuwe directeur. Op 6 mei 's avonds om negen uur arriveert de bisschop om over de benoeming te spreken en om half tien is na nog wat raadpleging de kogel door de kerk. De keus is gevallen op filosofieprofessor H.J. van der Mühlen, een leraar met misschien toen al een mooie bijnaam: de Bölles. Vertaal met 'ouwe lobbes' of 'knikkebol', als hij goeie zin heeft, of 'dikkop' als hij boos is en zijn poot stijf houdt.

Een vrije dag voor de hele school, met dik uitslapen tot verbazing van iedereen, want niemand wist nog van de benoeming, omdat het gisteren al zo laat was.

De Bölles zingt gelijk een feestelijke hoogmis met een receptie toe en de installatie is op 22 mei, alweer door de bisschop. En dan komt de nacht van donderdag 9 op vrijdag 10 mei 1940! Plek voor een letterlijk citaat: “10 Mei. In de nacht van 9 op 10 Mei wordt onze vredige stilte verstoord door geweldig geronk van vliegtuigen. In het holle ,van de nacht weet men zo

gauw niet, wat dit betekent. Het bange voor gevoel wordt 's morgens bij het opstaan droeve werkelijkheid: de Duitse troepen hebben onze grenzen gepasseerd.”

De lessen en de studie-uren, alles gaat gewoon door, maar over die vliegmachines (sic!) praat natuurlijk iedereen. H.J. van der Mühlen, vlak voor de infame inval aangesteld als directeur, maakt wel een hele moeilijke start. “Deus adjuvet eum”, wenst de kroniekschrijver hem toe: “moge God hem helpen.” En al op de tweede dag van de bezetting staan er Duitse militairen voor de deur. Of die enorme Nederlandse vlaggen van de torens van Rolduc verwijderd worden en snel een beetje. Die dag is ook de eerste oefening met en in de schuilkelders. Van de ene dag op de andere is het lezen van teksten door filosofen tijdens de maaltijden afgeschaft. Kranten worden ook niet meer bezorgd en de telefoonverbinding ligt er ook uit. Rolduc verkeert in een isolement. De Nederland binnentrekkende militairen weten Rolduc wel te vinden. Lange files legervoertuigen komen door de poort en parkeren via het bosquet op het voetbalveld. 400 soldaten en twintig officieren willen inkwartiering voor de nacht. De ‘piotte’ slapen in de aula minor en het HK van de verkenners, terwijl de officieren hun leger in de spreekkamers bij de voordeur opslaan. De volgende dag vertrekken ze alweer vroeg. Velen bezichtigen de gebouwen en anderen zoeken contact met de jongens op de grote cour. De nieuwe directeur gaat meteen

aan de slag met het opzetten van een lucht-alarm-regeling en het bekijken van wat er bij een evacuatie moet gebeuren, zoals het onderbrengen van jongens, die niet meer thuis kunnen komen, bij gezinnen in de buurt van Rolduc.

Er zijn nog draaiboeken en regelingen bekend van de jaren van de Eerste Wereldoorlog, zoals de broodbezuiniging, omdat het meel schaars wordt vanwege communicatieproblemen. Het gouter (spreek op zijn Frans uit als goetee), dat is een forse witte kadet met zoet beleg en thee elke middag om vijf uur, wordt geschrapd. En het souper wordt een warme maaltijd, die vroeger wordt geserveerd. Zonder brood. En tenslotte is er nog de oefening luchtalarm, waarbij de jongens vanaf hun slaapzaal de schuilkelders zo snel mogelijk moeten bereiken. Op 15 mei maakt de directeur de overgave van het Nederlandse leger bekend en vraagt iedereen kalm te blijven en vertrouwen te hebben. Er komen nog een groot aantal aanpassingen voorbij, zoals de invoering van de Duitse zomertijd (klok een uur en 40 minuten vooruit). Die zomertijd leidt tot een geheel nieuwe dagorde met als fijnste punt dat de bel voor het opstaan een stuk later klinkt. Het bidden om vrede bij diverse gelegenheden en in verschillende liturgische vormen neemt hand over hand toe. Zo ook het aantal verduisterde ramen.

Op 18 mei doet de telefoon het nog niet, omdat de centrale in Heerlen net voor het binnenvallen van de Duitse troepen onklaar is gemaakt. De giro functioneert ook nog niet, want het postkantoor in Kerkrade nog niet open is. De berichtgeving van buiten komt vooral van bezoekers van leerlingen die vertellen over de families van andere leerlingen in hun buurt wonende. Heel Middeleeuws, allemaal. Op 21 mei arriveert voor de eerste keer een landelijke krant op Rolduc. De regionale pers was wel alweer bezorgd, maar dat waren dunne krantjes. De Tijd kan weer gelezen worden, maar de Maasbode niet, want daar heeft de drukkerij een voltreffer gehad. Er komen steeds meer goede berichten van de ouders van leerlingen en de families. Maar niet over Jo Jaspers uit Klimmen. Van deze oud-leerling gaat het gerucht dat hij gesneuveld is. Op 15 mei was er een vals luchtalarm en vloog iedereen de schuilkelders, intussen 'Catacomben' gedoopt, in. Op 21 mei is het alarmsignaal rond middernacht serieus. De hele Rolducse populatie moet twee uur in de schuilkelders blijven, want het geschut zweeg nauwelijks. Eerst appèl en dan wordt de rozenkrans gebeden en de rest van de tijd is het kaarten geblazen. Na langdurige onderbreking van de slaap door luchtalarm, mag uitgeslapen worden. De laatste meidagen is het bijna elke nacht raak met luchtalarm. En net in die periode zijn de eindexamens van de HBS'ers, het schriftelijk. Intussen is het sneuvelen van oud-leerling Jo Jaspers

bevestigd en een tweede oud-leerling, Henk Koenders uit Utrecht, bleef ook in de oorlog.

Deze oorlogsmeimaand ziet ook het begin van de onderwijs carrière van Piet de Mus als wiskundeleraar op Rolduc, sorry dat was de bijnaam van de “Weleerw. Heer Vogels, die voor enkele maanden geleden zijn candidaatsexamen maakte,” zo meldt de kroniek op vrijdag 31 mei. Jean Vogels z.g., zijn normale naam, geboortig van Herten (15 december 1910), kwam toevallig per fiets vanuit Utrecht door de poort van Rolduc rijden “om eens een kijkje te nemen, hoe er alles reilt en zeilt.” Dat was precies op de dag dat wiskundeleraar Huydts liet weten dat hij zijn baan op Rolduc opgaf voor een andere baan bij de KRO. Terwijl men nog aan het overleggen is hoe deze belangrijke lacune kan worden ingevuld, zoekt de Mus het voorplein op. Niet lang daarna heeft de nieuwe directeur hem al aangesteld als... Zo snel kan iets gaan, nietwaar. Jean Vogels was ook mijn wiskundeleraar, eerste helft jaren zestig. Een forse, indrukwekkende man, die een beetje weinig geduld toonde bij het uitleggen van algebra. Hij heeft mij een levenslange afkeer van de exacte vakken bijgebracht. Of moet ik zeggen: hij wist mijn aangeboren overtuiging dat wiskunde nodeloos ingewikkeld en daarom alleen al nutteloos is, niet om te buigen naar een brandend verlangen om te weten en te begrijpen. Snel geïrriteerd met als ondertoon: snap je het nu nog niet? Waarom is x^2 als $2x^4$ is? Ik

bedoel maar. Meestal was het antwoord omdat dat nu eenmaal zo afgesproken is. Niet met mij, dacht ik dan stiekem. Niettemin heeft Jean Vogels mij met liefdevolle hand en bijstand door het mondeling eindexamen wiskunde heen geloodst met als bijzitter en gecommiteerde de gevreesde ijzige hein prof. van IJzeren. Ik kreeg een broodnodige zes en heus niet alleen, omdat ik na een half uur puzzelen op een asymptoot in wanhopig en verdrietig gesnik uitbarstte. De Mus: zijn buitenkant was een beetje onbehouwen boers - althans in mijn persoonlijke herinnering - maar hij was een goed mens. Het is nog steeds mijn vak niet. Waarom zijn al onze cijfers arabisch?

Genoeg gemijmerd: we moeten de zomer van 1940 afsluiten aan de hand van de kroniek in het Rolducs jaarboek 1940. En daarmee de tweede decade van de 70 jaar dat dit jaarboek mocht bestaan als rijke bron van schoolhistorie en nog veel meer.

Ik noteer de introductie van de volkszang tijdens de missen, te beginnen met het 'Salve Regina' en het 'Tantum ergo sacramentum', een echte liturgische doorbraak. Nog een enkel uur in de 'catacomben', dat is Rolducs voor 'schuilkelder' op een vroege zondagmorgen, het bezoek van de Zuid-Limburgers aan huis vanwege halftrimester, een grammofonplatenconcert in de aula, uiteraard met zwaar klassieke muziek. Stel je voor: zonder dance

(wasdattan?) en andere herrie en toch plaatjes draaien. De inenting van elke levende ziel in de Rolduc-populatie tegen typhus en paratyphus, toen nog met zo'n daftige ph geschreven. En tenslotte op woensdag 22 mei alweer een bezoek van "onze geliefde Bisschop" aan Rolduc. In alle vroegte arriveert hij om een communauteitsmis op te dragen aan de Lourdesgrot in het bosquet met de hernieuwing van de toewijding van heel Rolduc aan Maria. Om half elf klaar. De communauteit, zeg maar groep of gehele gemeenschap slaat kennelijk op de groep priesterdocenten van Rolduc, want na afloop van de Mariagrotliturgie werd "Monseigneur" door de priesterleraren naar de kerk geleid, "terwijl hij zegenend voortschreed langs de leerlingen, in de gangen opgesteld." En het vervolg is een "Hoogmis" in de kerk, "opgedragen door den (nieuwe) Directeur" (van der Mühlen, dus) met kleine assistentie van Mgr. Lemmens, staat er dan. Twee missen achter elkaar. En dan is er om kwart voor twaalf nog een defilé, "een spontane uiting van trouw aan onzen beminden Bisschop, een belofte van volgzzaamheid aan onzen nieuwen Directeur en een hulde van dankbaarheid aan Mgr. Van de Venne, (de aftredende directeur). Tenslotte een diner met de hoge gasten "in een intieme, huiselijke sfeer, die zo echt Rolduc is." En mochten de jongens daar dan bij zijn? Natuurlijk, want er is sprake van proza en poezie om de beide directeuren en de Bisschop te huldigen en een

“onbedaarlijk applaus” na een bisschoppelijke toespraak vol lovende woorden voor de scheidende directeur. Zo ging dat in die dagen, oorlog of geen oorlog...

Laur Crouzen

